

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 4, 5

APRIL, MAJ 1943-XXI

LETO 66

Dr. Anton Dolinar:

Pregled slovenske cerkvene glasbe.

XVI.

Pirnat Bernard

v »Črticah iz življenja slovenskega organista« (»Cerkveni Glasbenik« 1935) preprosto in mično očrtuje življenjsko pot slovenskega organista, resno stremečega priboriti stanu veljavo in ugled in to v času, ko je bil organist poleg učitelja edini glasbeni delavec na podeželju. Takole pripoveduje: »Ko sem prišel na prvo službo na Dóbravo l. 1883., cerkev ni imela nikakih muzikalij, razen Riharja, bukvice pesmi Blaža Potočnika in par latinskih maš. Kupil sem par Cecilij, drugo za latinske motete pa sem sam sestavil. Pevski zbor je bil en sopran, en alt, en ženski tenor in en bas. Pomnožil sem ga na deset oseb ter jih naučil po notah peti. Prej so peli le na posluh. Moral sem mnogo pisati in prepisovati, kjer sem kaj dobil ali pa kupil za svoj denar. Pri nastopu službe v Škofji Loki l. 1885. sem dobil prazen kor brez vsega. Prvi pevski zbor sem bil sam in pa moja sestra. Prejšnji zbor organista Janeza Carlja je župnik odslovil s kora. Potem so nastopili uradniki in učitelji. Peli so malo časa: tudi té je župnik odslovil. V oktobru 1890. sem sestavil skupaj pevski zbor 3 žensk in 5 moških. Zraven sem pričel na novo učiti 8 deklet in 7 fantov. Od leta 1891. do 1896. sem imel samo moški zbor, sestojč iz 14 oseb. Z župnikom Tomažičem sva ustanovila društvo Rokodelskih pomočnikov: jaz sem prevzel mesto društvenega pevovodje. V Radovljici sem bistveno pripomogel k ustanovitvi Izobraževalnega društva. Sestavil sem si polagoma moški zbor 15 pevcev in privzel še 17 novincev.« Iz Device M. v Polju pripoveduje: »Cerkveni pevski zbor je štel 12 oseb, društveni moški zbor za narodno petje pa 12 oseb. Hkrati sem začel učiti otroški naraščaj in pa vežbati tamburaški zbor. Najštevilnejši zbor pa sem imel v St. Pietro del Carso: trideset grl. Tam sem izvežbal 30 sopranov, 31 altov, 20 tenorjev in 24 basov.« Tako ali vsaj približno tako se je godilo vsakemu slovenskemu organistu.

Pri prelistavanju glasbenih prilog naletimo tudi na nekaj Pirnatovih skladb: V »C. Gl.« 1890. je izšla *Sequentia: Veni Sancte Spiritus, in Graduale: In festo SS. Trinitatis*, v l. 1891. *Graduale: Exultabunt* — oboje za mešani zbor. V Sattnerjevi zbirki *Slava Jezusu* je prispeval evharistično »Ponižno tukaj poklek-nimo«, v zbirki *Slava presv. Evharistiji* pa »O vžgi nam srce in spomin«. Skladbe so preprostega, zgolj homofonskega značaja. V rokopisu je ostalo še okrog sto skladb, pesmi in motetov, zlasti mnogo gradualov in ofertorijev. Bernard Pirnat

se je rodil 20. avgusta 1862 v Veliki Bučni vasi, župnija Prečna pri Novem mestu. Po končani ljudski šoli je bil tri leta pomožni cerkovnik pri kapiteljski cerkvi v Novem mestu. Orglarsko šolo je dovršil leta 1883. Služboval je na Dobravi pri Ljubljani, v Stangi, v Škofji Loki, v Radovljici, v D. M. v Polju in St. Pietro del Carso. Tu je bil leta 1913. imenovan za nadzornika organistov trnovske dekanije. Po vojski se je leta 1920. preselil na Dunaj k hčeri in orglal kot pomožni organist v župni cerkvi sv. Jakoba v Florisdorfu od l. 1922. do 1935. Dne 5. decembra 1939 je na Dunaju po kratki mučni bolezni preminul.

Buditelj smisla za gojitev prave cerkvene glasbe na Koroškem je bil

Holmar Tomaž.

Kot škofijski nadzornik cerkvene glasbe je potoval po vsej Koroški, poslušal cerkvene zборе in poročal o tem v »Cerkv. Glasbeniku«. Ko vprašuje ob neki priliki organista po nujno potrebnih muzikalijah, dobi odgovor: »Saj veste, kako je pri nas; ako vso Koroško prehodite in vse cerkvene kore preiščete, ne boste našli, česar zahtevate od mene. Veste tudi, da orglavec, kadar nastopi službo, sploh ničesar ne dobi na koru, kakor razglašene orgle, podobne lajni obcestnega slepca. Dokler poklicani krogi ne bodo skrbeli za potrebne muzikalije in orgle, dokler ne bodo bolje podpirali orglavca v gmotnem in moralnem oziru, ne moremo upati, da bi se pri nas stanje cerkvene glasbe zboljšalo« (»Cerkv. Gl.« 1895, stran 71). Holmar Tomaž je bil rojen 15. decembra 1862 v Vodichah, župnija Mekinje pri Kamniku. Orglarsko šolo je dovršil leta 1895. Služboval je na Homcu pri Kamniku, v Grebinju na Koroškem, v Poljanah nad Škofjo Loko, pri Gospe Sveti na Koroškem, v Zabnicah pod Svetimi Višarji, v Smartnem pod Šmarno goro in nato zopet v Zabnicah, kjer je 21. julija 1937 umrl.

Holmar je imel velik smisel za organizacijo pevskih zborov, poleg tega je bil odličen orglavec, pevovodja ter priznan učitelj pravilnega koralnega petja.

Dočim so organisti večinoma radi prebiralali službena mesta, je

Miglič Franc

služboval le na dveh krajih, in sicer 20 let na Igu in isto toliko časa pri Sv. Križu pri Litiji. Rojen je bil 17. marca 1855 v Stari Oselici, umrl pa 11. dec. 1925 na Vrhu pri Sv. Treh kraljih, kjer je kot upokojenec živel pri svojem sinu. Udejstvoval se je tudi kot skladatelj. V spomin in proslavo 50 letnice prikazovanj B. D. M. v Lurdu je zložil zbirko Marijinih pesmi: Lurška Mati božja. V zbirki je osem preprostih, a lepih Marijinih pesmi in harmoniziran koralni Magnificat. V »Cerkv. Gl.« so izšle tri skladbe: en Asperges (l. 1888), en Vidj aquam (l. 1897) in pesem »Zdrava Morska zvezda« (1898) za mešani zbor. Več slovenskih cerkvenih pesmi in nekaj latinskih skladb je ostalo v rokopisu.

V letu 1886. je dovršil orglarsko šolo

Vurnik Matej,

doma isto tako iz Stare Oselice. Rojen je bil 31. avg. 1866 ter je v svoji službi obšel več krajev: tako Jesenice, Mirno peč, Mekinje, Kresnice, Radovljico, St. Vid pri Stični, Šmartno pri Kranju, Vipacco, Črnuče, ponovno Mirno peč, ponovno Črnuče, Unec ter končno Borovnico, kjer je stopil v pokoj. Vurnik je bil zelo zmožen in za svoj poklic navdušen, kot povzamemo iz njegovih številnih dopisov v »Cerkv. Glasbeniku«. Med skladatelji je zelo cenil Hladnika, ga mnogo izvajal in tudi drugim korom priporočal, naj ga izvajajo. V glasbenih prilogah srečamo večkrat tudi njegovo ime: v letniku 1896. je objavljena njegova Velikonočna za mešani zbor, v l. 1897. dva ofertorija (Justus ut palma, Benedictus

es Domine, za mešani zbor). V skladbah stremi po ritmični živahnosti; svežilno vplivajo vmesne imitacije, katere smiselno uvaja in razpleta, kar dá v celoti homofonskemu stavku večjo razgibanost in strnjenost (prim. ofertorij Justus ut palma). V l. 1902. ofertorij: Mirabilis Deus. V l. 1904. je izdal: Missa pro defunctis za mešani zbor ali za en glas z orglami, ki je l. 1936. izšla v drugi izdaji. V l. 1911.: Ecce sacerdos magnus za en glas s spremljevanjem orgel in l. 1938. zbirko »Kristusu, Kralju ljubezni«, 9 pesmi za mešani in moški zbor. Njegov sin Stanko, dr. zgodovine umetnosti, umrl l. 1932., je bil izredno pomemben slovenski glasbeni pisatelj, kritik in znanstvenik.

V letu 1890. je dovršil orglarsko šolo

Holmar Matej,

rojen 17. septembra 1869 v Vodicach, župnija Mekinje pri Kamniku. Potem ko je služboval v Radečah, v Št. Rupertu in v Ribnici, je odšel v Ameriko ter bil organist in pevovodja župnije Sv. Vida v Clevelandu in na ondodni župnijski osemrazrednici. Bil je pevovodja društev Sokol in Prosvete, dokler ni sam ustanovil pevskega društva »Lira«, s katerim je priredil mnogo koncertov. V samozaložbi je izdal cerkveno pesmarico »Slava Bogu«, kjer se nahaja 12 njegovih skladb. Sedaj živi v pokoju v Višnji gori.

Savinšek Jakob

je mogel razviti svoje zmožnosti najbolj na svojem službenem mestu na Jesenicah, kjer je deloval od leta 1901. Tam se je, kot v velikem tovarniškem središču, zelo razvijalo društveno in glasbeno življenje. Savinšek je vodil močan cerkveni in obenem tudi društveni pevski zbor, s katerim je priredil leto za letom pomembne koncerte v zvezi s tamošnjo godbo delavskega društva. Privatno je poučeval tudi klavir. Druge njegove službe so bile v Radečah pri Zidanem mostu, v Šmartnem na Paki, na Ponikvi in v Radovljici. Zložil je tudi nekaj lepih cerkvenih pesmi in motetov. V »Cerkv. Glasbeniku« 1897 se nahaja njegov ofertorij za cvetno nedeljo, dalje je znana »Rešnje molimo Telo« v zbirki Slava Jezusu in »O sladki Jezus« v Slava presv. Evharistiji. Ljubljanski škofijski ordinariat ga je l. 1923. pooblastil kot kolaudatorja zvonov pri tovarni Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Umrl je 9. sept. 1924.

Zal, da našim korom ni na razpolago več cerkvenih pesmi skladatelja

Petra Jereba,

čigar svetni zbori so našim pevskim društvom tako priljubljeni. Nad njimi veje — kot iz daljave — prav neprisiljeno narodni ton, a vendar toliko zaznavno, da ne moremo biti v dvomu. Iste znake nosi njegova pesem Ave Marija (»C. Gl.« 1915),¹ ki si je na mah osvojila vse slovenske kore. V njegovih skladbah opazujemo preprostost oblike in velik smisel za očarljive harmonije, ki so zlasti vidne pri učinkovitih stopnjevanjih ter dajo skladbam izredno lep razmah. V Slava presv. Evharistiji je zastopan po eni pesmi. V »Cerkv. Glasbeniku« l. 1897. je izšel Graduale in festo S. Joachim ter l. 1914 motet »Bone pastor« za moški zbor. Veliko dobrih cerkvenih skladb pa je ostalo v rokopisu; nekaj jih je pred leti izvajal radijski komorni zbor.

Jereb Peter je bil rojen 1. julija 1868 v Cerknem, kjer je dovršil štiri razr. ljudske šole. Ko je v zgodnji mladosti zgubil starše, ga je vzel k sebi stric v Tunjice pri Kamniku, nakar je l. 1884. stopil v ljubljansko orglarsko šolo, ki jo je z odličnim uspehom dovršil l. 1887. Nato je sprejel službo občinskega tajnika in organista v Litiji, ki jo je opravljal do leta 1933. s kratko preki-

¹ Ponatisnjena v zbirki 40 Marijinih pesmi iz »C. Gl.«, priredil St. Premrl.

nitvijo najprej enega leta službovanja v Kostanjevici in štirih let pri vojakih. Od leta 1892. je bil tudi pevovodja litijskemu pevskemu društvu »Lipa«.

Z mladostnim ognjem je podprl delo cerkvenoglasbenega preporoda

Mihelčič Alojzij.

Doma je iz Harij, kjer se je rodil 3. marca 1880. Veselje do glasbe ga je vodilo v ljubljansko orglarsko šolo. Po dovršenih študijah je služboval kot pomožni učitelj in organist najprej v Štangi, pozneje pa v Metliki, kjer je postal tudi župan in deželni poslanec. Od tam se je preselil v Celje, kjer se je posvetil v prvi vrsti trgovskemu stanu. Zavzemal je odlična mesta v javnem življenju, vendar se ni nikdar popolnoma odtujil glasbi.

Do sedaj izdana glasbena dela so: 1. Litanijske presv. Srca Jez., 2. Mašne pesmi za moški zbor, 3. Mašne pesmi za ženski zbor, 4. Mašne pesmi za mešani zbor, 5. Marijine pesmi za mešani zbor, soli in orgle, 6. Zbirka Materi Mariji, 7. Marijine pesmi za moški zbor, 8. Slava Mariji, Pesmi za mešani zbor, 9. Kraljici maja, 10. Sedem Marijinih pesmi za mešani zbor, 11. Ave Marija, 12. Pet Marijinih za mešani zbor, 13. Asperges me in Vidi aquam, slavospev Kristusu Kralju, 14. Zaveznici Materi Devici, 15. Kristusu Kralju, 16. Šest obhajilnih za moški zbor, 17. Pet velikonočnih za mešani zbor, 18. Obhajilne za ženski zbor, 19. Pet božičnih za mešani zbor, 20. Ecce sacerdos za moški zbor, 21. Dva Tantum ergo za ženski zbor in štiri za mešani zbor.

Nadalje je izšlo v »Cerkv. Gl.« 25 pesmi, v Bogoljubu dve, v Zborih ena (Darovanje Mariji). V svojo pesmarico Cerkevni moški zbori je sprejel Premrl šest, v zbirko Slava presv. Evh. pa eno skladbo.

Mihelčičev slog je jasen, širokopotezen: piše za ženski, moški in meš. zbor. Pred očmi ima zmogljivost pevskih glasov, četudi na široko zajadra, kot n. pr. v pesmi Darovanje Mariji (Zbori l. 1929).

Mihelčič je tudi pridno dopisoval v »Cerkv. Gl.«; v l. 1926. je očrtal življenje in delovanje pok. zlatomašnika in duh. svetnika Mihaela Sajeta, ki je bil vnet pristaš in pospeševatelj cerkvenoglasbenega preporoda.

Zvest Foersterjev učenec je bil tudi

Hafner Lovro,

roj. 10. avg. 1883 v Stari Loki, ki je po dovršeni šoli služboval na Breznici, v št. Vidu nad Ljubljano in v Preski. Pozneje se je posvetil trgovskemu stanu, a vendar ostal z glasbo v zvezi. Zložil je precej cerkvenih pesmi in pisal navduševalne članke, kot n. pr.: Zboljšajmo povsod cerkveno glasbo! Gojimo koral!

Iz Foersterjeve šole sta izšla tudi

Bolé Ivan in Fabiani Ignacij.

Prvi je bil rojen v Avberu 8. okt. 1878. Po odlično dovršeni orglarski šoli je nastopil mesto organista in pevovodje pri romarski cerkvi na Brezjah, kjer službuje še danes. V Slava presv. Evh. so izšle tri njegove skladbe, ki Boleta kot skladatelja dostojno predstavljajo.

Fabiani Ignacij je izdal več skladb v »Cerkv. Gl.« l. 1923., samostojno je pa izdal 8 mašnih za meš. zbor. Rodil se je 3. jul. 1882 v Žužemberku, po dovršeni orglarski šoli je služboval v Planini pri Rakeku, v Javorju nad Škofjo Loko tudi kot učitelj na zasilni šoli, od tam je šel v Mokronog, v Tunjice in l. 1900. v Šmarjeto, kjer deluje še sedaj.

Gojenec orglarske šole v Ljubljani je tudi

Adamič Karlo,

roj. 2. nov. 1887 v Sodražici. Prva služba je bila v Selcih nad Škofjo Loko; l. 1908. je prevzel mesto učitelja petja in glasbe v deškem semenišču »Ožegovi-

čianum« v Senju, od l. 1909. tudi učitelj petja na realni gimnaziji isto tam. Nadaljnje službeno mesto je bila Koprivnica, od l. 1933. pa deluje v Splitu kot učitelj glasbe na škofijski klasični gimnaziji in na bogoslovnem učilišču. Je tudi glasbeni vodja društva »Sv. Cecilije«. Adamič je pomemben skladatelj cerkvenih skladb; v tisku izišla njegova dela so sledeča: 1. Dva preludija za orgle, 2. Cerkevni hymny za moški zbor (oboje izdala češka hudba v Kutni hori), 3. 12 Marijinih pesmi za meš. zbor. 4. 12 velikonočnih pesmi (te tri zbirke je izdala Jugosl. knjigarna v Ljubljani), 5. Slava Bogu (razne cerkvene pesmi), 6. Staroslovenska maša za moški zbor (Kugli, Zagreb). V rokopisu hrani še mnogo raznovrstnih skladb. (Biogr. leksikon.)

Misel cerkvenoglasbenega preporeda je orglarska šola v Ljubljani po svojih učencih ponesla po vseh delih Slovenije in tudi izven njenih meja, celo v daljno Ameriko. Poleg naštetih je pri tem sodelovalo še mnogo drugih glasbenikov, bodisi kot organisti, dirigenti, pevski učitelji, glasbeni pisatelji, godbeniki ali kakor koli. Vse to delo priznavamo in ga pravilno vrednotimo.

Viktor Steska:

Preziranje slovenske cerkvene pesmi v slovstvu.

L. 1830. je izšla »Cbelica«. O tem se mnogo piše in ta izlet se v slovenskem slovstvu povzdiguje na vse pretege. Prav tako. Zdi se mi pa krivično, da se pri tem prezira cerkveno pesništvo tako, kakor bi ga ne bilo, ko je vendar staro že več stoletij in tudi glede kakovosti do Prešerna ne zaostaja za svetnim pesništvom.

Slovenske cerkvene pesmi so starejše od posvetnih. V »Času« 1942 je dr. Ivan Grafenauer v članku »Ta stara velikanočna pejsem in še kaj« pokazal, da je bilo že pred reformacijsko dobo znanih v zvezi s to pesmijo 44 pesmi. Primož Trubar je nekaj teh pesmic preuredil in na novo izdal. V knjigi »Ta celi Catechismus« v 3. izdaji l. 1574. je priobčil 41 pesmi, v četrti izdaji l. 1579. 62 pesmi, v 5. izdaji l. 1584. 79 pesmi in v 6. izdaji, ki je izšla po njegovi smrti l. 1595., celo 100 pesmi. Koliko pesmi nenapisanih se je pa izgubilo!

Gregor Alasia je v svojem slovarju l. 1607. objavil več že ponarodelih pesmi.

Tomaž Hren piše v svojem pismu 10. aprila 1612 jezuitu Janezu Candiku, da zbira cerkvene pesmi za skoraj vse cerkvene slovesnosti v letu. Zal, da so mu pregledovalci rokopis izgubili.

Pa tudi v poznejši dobi cerkvena pesem ni izumrla, ampak so jo Slovenci še vedno gojili. To delo so izvrševali duhovniki in organisti. Iz naše slovstvene zgodovine nam je znanih več takih primerov: znan je Kalobski rokopis iz l. 1651.

Matija Kastelec je izdal »Bratovske bukvice« l. 1678. in l. 1682. Priobčil je 6 pesmi z notami in 10 brez not.

Ahacij Steržinar je izdal l. 1729. knjižico »Katoliš keršanskiga vuka peisme« s 30 pesmimi.

Tudi zbirka Antona Widerja iz l. 1733. hrani mnogo starih pesmi.

Primož Lavrenčič je izdal l. 1752. v Celovcu »Misijonske katoliš keršanske Pejsmi« s 27 pesmimi.

Filip Jakob Repež je priobčil l. 1757. »Romarske bukvice« z 12 pesmimi in l. 1770. »Romarsku drugu blagu« s 25 pesmimi. Isto tako l. 1774.

Maksimilijan Redeschini je dal l. 1775. na svetlo 68 svetih pesmi. Prva izdaja je obsegala 225 + VI strani, druga l. 1795. 245 + VI strani, tretja l. 1800. pa 241 + VI strani.

Jurij Japelj je poslovenil in zbral l. 1784. »Cerkovne pesmi« itd. na

44 straneh, l. 1788. Cerkevne pesmi na 46 straneh, l. 1786. »Zbrane molitve«, katerim je dodal »Perstavik enih kranjskih Pejssem« (str. 99—140), prav tako je knjigi »Listy inu Evangelia za vse Nedele inu Praznike« l. 1787. priložil še »Katoliške Pejsmi« (str. 311—334). Ko je v Celovcu bival kot kanonik, je napisal »Prestavljanje ene latinske Pejsmi Ribiči tih ljudi« (4 listi).

Mateja Ravnikarja molitvenik »Sveta maša« je izšel brez razlage v 13 izdajah. L. 1817. v 13. natisku prinaša od str. 63.—82. mašne pesmi.

Blaž Potočnik je priobčil l. 1827. »Svete pesmi« na 137 straneh, in sicer za tisti čas v tako popolni obliki, da se moramo čuditi.

Luka Dolinar je izdal l. 1829. »Pesme v nedele celiga leta«, str. 184; l. 1832. »Pesme v godove in praznike celiga leta« (VI+250 str.); l. 1839. Pesme od farnih pomočnikov ali patronov v ljubljanski škofiji (VI+301 str.); l. 1841. Perstavik: Pesme od svetnikov in svetnic v ljubljanski škofiji samo v podružnici češčenih, 109+II str.

Ce vse druge manjše izdaje prezremo, opazimo takoj, da se svetno pesništvo stare dobe ne da primerjati s cerkvenim in to ne samo po količini, ampak tudi po kakovosti.

Vpliv na ljudstvo in slovenski jezik pa so imele te cerkvene pesmi neprimerno večji kot svetne pesmi. Zakaj? Zato ker so izhajale v večjih nakladah, v več izdajah in ker je ljudstvo imelo te pesmarice vedno v rokah. Skoraj vse te pesmi so bile komponirane in ljudstvo jih je prepevalo nedeljo za nedeljo, praznik za praznikom. Pelo jih je na stotine pevcev, poslušalo pa na sto tisoč ljudi in to ne samo enkrat, ampak skozi stoletja. Potočnikovo besedilo iz l. 1827. se uporablja večinoma še danes.

Zato se mi zdi velika krivica, če se cerkvene pesmi prezirajo in cerkveni pesniki zapostavljajo, ker so za likanje slovenskega jezika, za njegovo rast in plemenitost mnogo več storili in dosegli kakor pa svetni.

Da so se svetne pesmi zelo počasi širile, je dokaz Prešeren. Njegove pesmi so izšle l. 1847. v 1200 izvodih. Ob Prešernovi smrti jih je po Blaznikovem sporočilu bilo oddanih le 351, če prištejemo tudi izvode, ki jih je Prešeren sam vzel in oddal (dr. Žigon, »Zapuščinski akt Prešernov«, v programu kranjske gimnazije, 1904, str. 9).

Priznati pa moramo, da so bili nekateri svetni pesniki bolj izvorni, umetnejši in torej imenitnejši sami po sebi, njih vpliv na slovenski jezik pa je bil znatno manjši.

Dr. Fr. Kimovec:

Vedno poje vsa cerkev.

Kje? porečeš. V zavodu šolskih sester na Lončarski stezi nad Ljudskim domom v Ljubljani. V zavodu, ki ima za zavetnika našega svetniškega misijonarja, škofa Baraga, imajo šolske sestre vezilnico za cerkvena oblačila (paramente). Sestre-vezilje so se preselile iz Maribora in v Ljubljani vezle najlepše cerkvene vezenine, ki jih slovenska umetnost te vrste v naši dobi premore. Načrte so risali: Helena in Iv. Vurnik, brata Pengova, St. Kregar in še drugi. V zavodu stanujejo tudi dijakinje raznih srednjih šol, tako da v vsem zavodu živi sedemdeset do osemdeset ljudi.

Nas mika predvsem petje v kapeli. Najznačilnejše je to, da pri vseli opravilih poje vsa kapela. Nikoli zbor, nikoli solist. Tako je dosežen vzor, ki ga katoliška cerkev glede petja želi: da vsi navzočni sodelujejo tudi s petjem.¹

¹ Saj so spočetka nekateri hoteli, da bi se sestavil poseben zbor »boljših, iz-
vežbanih pevkc«, pa je ostalo pri prvotni odločitvi: vedno naj vsi pojo.

Druga značilnost je ta, da vsi pojo brez not, vsi vse pesmi na pamet. Pa ni samo petje v tercah in sekstah, ne pojo samo preprostih pesmi, harmonično mišljenih in urejenih, ampak se lotijo tudi težjih, zlasti rade takih, ki jim glasovi samostojno teko, kontrapunktično zloženih; posebno »piko« imajo na imitacije, ko se glasova posnemata in lovita; enako jih vžigajo strogi kánoni, skladbe, kjer dva ali več glasov hkrati pojo natančno isti napev, le da ga vsak nekoliko pozneje začne. Človek bi mislil: ta, najbolj umetna vrsta petja brez not vendar ne more iti. Pa gre; in še kako točno! Saj je bilo zame zelo mikavno, da je isti, kar precej zapleteni, bogati kánon pel ta zbor — brez not — peli ga pa tudi orglarski učenci po notah. Po notah se je na najbolj kočljivem mestu kar redno vsaj nekoliko zamajal — brez not so ga pa vselaj imenitno izvzili.

Seveda, saj je to tudi kaj lahko umljivo. Če pevec gleda v note, je prvi dej pozornosti obrnjen na note, najprej gleda, misli najprej na note in jih s precejšnim naporom prenaša v napev; če pa poje brez not, na pamet, misli samo na napev in nima drugega dela, kakor da napev iz grla razliva. Tu napev iz grla vre neposredno, brez ovire, brez sleherne motnje; tam so pa najprej note in iz not se šele po precejšnjem očesnem in miselnem naporu razvije napev. — Zato ni nič čudnega, če je skušen pevovodja rad ponavljal: note so za petje največja ovira, za lepo petje kar strup. In se je, če so pevci v note le preveč buljili, razvnel in jim svetoval, naj note kar na sedeže denejo in nanje sedejo, pa bodo kar brž veliko lepše peli.¹

Dober pevec mora oči vedno imeti uprte v pevovodja, ne v note. Pa marsikateri pevec misli, da mora kar naprej v note strmo buljiti, in si kar ne da dopovedati, da je pri vsaki noti treba vedeti, kaj dela pevovodja. Zmotno namreč misli, da so prav note dokaz in potrdilo, da je izobražen pevec. Pa je prav nasprotno: dober, res izobražen pevec ima oči neprestano v pevovodju, slab pevec pa neprestano v notah.² Pa stavim, da bi marsikateri pevci bili užaljeni, če bi od njih zahteval, naj note odlože in pojo brez not.

Tretja značilnost je ta, da so v tem zavodu prvi peli pri maši koral v slovenskem jeziku. In lepo, slovesno se sliši. Prirejeno imajo na slovensko besedilo vso koralno mašo. Izbrani so pa starejši koralni napevi, ne novejši, kakor bi človek pričakoval, n. pr. angelsko mašo (M. de angelis), ki je iz 15. stoletja, ampak »Gospod, usmili se« iz 16. maše (11. stol.); »Slava« iz 15. maše (11. stol.); »Vérujem« prvi, tudi iz 11. stol., »Svet«, »Blagoslovljèn« in »Jagnje« (10. stol.) iz 16. maše. — Razen tega pojo še nekaj drugih koralnih spevov, n. pr. »Molim te ponižno«, »O molimo na vse veke«, psalm »Hvalite Gospoda« na več načinov.

Sestré same imajo na slovensko besedilo prirejene koralne večernice in sklepnice iz »Malega opravila bl. D. Marije«, preprosto harmonizirane. Pojo jih o večjih praznikih. Seveda tudi brez not, kar na pamet. Prečudno lepi so napevi antifon; vse petje je slovesno, vzneseno, blažilno, srcu na vso moč milo.

Nazadnje naj še povem, da pojo skladbe zelo vseh slovenskih skladateljev, starejših in novejših; vseh skladb znajo na pamet dobrih tri sto pet-

¹ Saj je znano, da najboljši zbori pogosto cele koncerte pojo brez not. Tako je najslavnejši zbor na svetu: moški zbor moravskih učiteljev, vse koncerte prepel brez vsakršnih not. Niso jih imeli pevci, pa tudi pevovodja ne; seveda so pevci tako najlaže pazili na vsako kretnjo pevovodja, vsakršen najmanjši njegov znak, vsako meno v izrazu, vsak tren z očmi.

² Na dunajski akademiji je profesor za dirigiranje gojencu, ki je dirigiral orkester, zraven pa napeto strmel v partituro, dejal: »Dirigent mora partituro imeti v glavi, ne pa glave v partituri...« Pevec torej mora note imeti v glavi, ne pa glave v notah.

deset; note ima samo sestra organistinja. Gospodom, ki mašujejo, ugaja posebno to, da se pesmi redno tesno oklepajo maše. Za darovanje pojo posebno darovanske, po zauživanju poobhajilnih lepo število; seveda tudi Marijine maše, svetnikom na čast. — Posebej naj omenim še mašo za rajne: »Iz globine se glasi«, ki s svojim ljudskim, jasnim, preprostim, pa tako prečudno globokim besedilom in s svojim besedila vrednim napevom na poslušalca vselej vpliva nenavadno mogočno in resnobno.¹

Marsikatera teh skladb ni natisnjena; slovenska koralna maša — če Bog da — izide kmalu. »Večernice s sklepnicami« bodo pač ostale v rokopisu, dasi bi bilo gotovo lepo, če bi jih večji ženski samostani za slovesne prilike tudi peli, ali bi jih pele tudi naše Marijine družbe, ki jih sedaj marsikje tako rade molijo.

Da so ob teh razmerah naše ljudske pesmi dobro zastopane, mi lahko verjamete; saj se redkokdaj primeri, da bi teh maš s petjem ne opravljal sam.

Janez Langerholc:

Vnebohod Gospodov.

Vstop:

Kaj stojite, Galilejci,
in kaj gledate v nebo!
Kaj za Jezusom strmite —?
Spet se k nam povrnil bo!
Aleluja, aleluja.
Vsi narodi se radujte,
vsemu svetu oznanjujte!
Aleluja, aleluja.

Pri slavi:

Duša, dvigni se v nebesa,
kamor šel je božji Sin.
Prosta vseh vezi telesa
rešena boš bolečin.
Aleluja, aleluja.
Tam na domu večne slave,
pevala boš blažen: Ave!
Aleluja, aleluja.

Za evangelij:

Radost vsepovsod odmeva,
trombe glas močno doni.
Angelski ti zbor prepeva,
zmage vse se veseli.
Aleluja, aleluja.
Zbor pravičnih se raduje,
s Kristusom na vek kraljuje.
Aleluja, aleluja.

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

6. Razen v navedenih izjemah se izgovarja srednji *l* še v mnogo drugih. Po večini v besedah, ki niso udomačene ali ki so splošnosti manj znane, so pa

¹ Kramole jo je objavil v svojih — za naše ljudsko petje tako pomembnih — »Cerkvenih ljudskih napevih« kot 5. številko. Po vsebini tako dragocena zbirka se dobi v Ljudski knjigarni prav poceni. — Skladbe za tihe črne maše vsem zborom prav posebno priporočam — tembolj ker sta napev in besedilo izšla iz ljudstva in sta očitvidno zelo stara.

med njimi tudi takšne, ki jih ljudstvo pozna. Sem spadajo izrazi, ki smo si jih izposodili od drugih slovanskih narodov (izposojenke), iz stare cerkvene slovanščine, ki smo jih privzeli iz starejše dobe (16. stol.), razni strokovni izrazi in na žalost vse na novo tvorjene besede¹. Ker nima za naše namene smisla, natančno opredeliti vsako besedo, navajam najvažnejše v abecednem redu:

bivol(ski), bol, bólnica (v pomenu bolnišnice, toda *bouynica* v pomenu bolne žene), bogomil(ski) ...

glagol, glagoľnik, glagoľski, glasiľka, glavobol ...

kolek -lka, kolkovati, kolkovina ...

obaľ, obilnost, ohol ...

poľ(bog), -glasnik, -mesec, -otok), poľk (-oven, -ovnja, -ovnik), pogibel, pomol, prestol(nj govor) ...

razkol(nik), rusaľka ...

seľ, sokoľ, spoľ(nik), stalen -lna, stoľnica, stoľp(ič) ...

številčen -čna, številčen -lna, številnik, številka ...

talec -lca, talnik, topol, tul ...

velblod(ji), velmož ...

žalen -lna, živalski, živalstvo (toda žival izg. *živay*) ...

Izmed množice novih tvorb naj jih sledi še nekaj.

Breznik-Ramovšev Slovenski pravopis predpisuje

izreko z dvoglasniškim <i>y</i> -jem za:	izreko s srednjim <i>l</i> -om za:
kropilnica = <i>kropiynica</i>	cedilnica, gostilnica, hranilnica, mučilnica, oblačilnica, predilnica, posojilnica, učilnica hiralnica ...
kuhalnica = <i>kuhaynica</i>	krofilec -lca, rušilec -lca, gonilec -lca ...
kadilec -lca = <i>-diynca</i>	kopel ...
zibel = <i>zibey</i>	budilka, kadilka, svetilka, pletilka ...; potemtakem tudi: letalonosilka
nosilka = <i>nosiynka</i>	slušalca ...
piščalka = <i>piščayka</i>	cenilen -lna, gonilen -lna, tako tudi hladilen, hranilen, merilen, mučilen, obhajilen, obilen, oblačilen, plenilen, pretilen, svarilen ...; potemtakem tudi: motilni polet, rušilne bombe, valiľni stroj, voščilno pismo ...
morilen -lna = <i>-riynna</i>	poľglasnik, poľmesec ...
poldrugi, poltretji = <i>pou-</i>	

Da bo zmeda še večja, je pri nekaterih besedah navedena celo dvojna izreka: *cedilnik* in *cediynnik*, *hladilnik* in *hladiynnik*, *voščilec* *voščilca* in *voščiyca*, *cenilec* *cenilca* in *ceniyca*, *del* in *dey* itd., itd. To razlikovanje dokazuje sicer vestnost in tenkoslušnost sestavljalcev imenovanega pravopisa, toda za vsakdanjo rabo nima praktične vrednosti, ker komplicira po nepotrebnem zborna izreko.

Vem, dragi bralec, da se ti bodo pri tej množici izjem začeli ježiti lasje na glavi, in upam le, da bodo tudi naši jezikoslovci, ki vedrijo in oblačijo, uvideli, da je treba pravila zborne izreke poenostaviti, drugače ne bodo nikoli prodrle v širše plasti ljudstva. Ako je imela ljudska govorica toliko moči, da je vtisnila svoj pečat tujkam kakor: bokal, koraldca, malta, soldat ... za katere celo Slovenski pravopis priznava izreko: *bokay, korayda, mayta, soydat* ..., toliko laže bi smeli domnevati, da bo narod asimiliral ter prienačil svoji izreki tudi nove izraze, ki so jih ustvarili naši ljudje, s slovenskimi obrazili, iz domačih in slovanskih osnov.

¹ Prim. opazko pri besedi bralec v Breznik-Ramovševem Slovenskem pravopisu.

Potrebno bi bilo, da bi se izreka vseh novejših tvorb, ki so po duhu in obliki domače, spravila v sklad z izreko podobnih slovenskih besed. To velja zlasti za primere iz Pravopisa, ki sem jih posebej navedel. Vse neslovanske tujke, ki so ohranile prvotno obliko, naj bi se izgovarjale z *l*-om: bokal (ne glede na sloviti Vodnikov stih), soldat, malta in dr. Dvojna izreka z *l*-om in *u*-jem bi se pa morala zahtevati tam, kjer bi nam pomagala ločiti besede različnih pomenov, ki se enako pišejo:

cedil	<i>cediu</i> (deležnik od cediti)	— <i>cedil</i> (gen. pl. od cedilo)
del	<i>deu</i> (celote)	— <i>del</i> (gen. pl. od delo)
kosil	<i>kosiu</i> (deležnik od kositi)	— <i>kosil</i> (gen. pl. od kosilo)
volka	<i>vouka</i> (gen. sing. od volk)	— <i>volka</i> (gen. sing. od volek, n. pr. božji volek).

Takšnih in podobnih izboljšanj v izreki bi bilo še mnogo potrebnih, toda to delo opraviti ni naša naloga, ampak naloga strokovnjakov, ki so v to poklicani.

e) Mehki ali topljeni *l* (*lj*).

Artikulacija tega glasu je opisana v »Cerkv. Glasbeniku« 61/177. Pri pravem topljencu *lj* ne gre, kakor bi človek iz pisave sklepal, za dva glasova (*l* in *j*), ampak za enega samega. Zato bi se moral prav za prav tudi v slovenščini zapisovati z eno samo črko, kakor n. pr. v cirilici (*лб*) in v fonetičnih transkripcijah (*l'*), kjer se uporabljajo zanj posebna znamenja.

Iz slovenskih narečij je topljenec skoraj povsem izginil, ohranil se je samo še v zapadnih narečjih (na Notranjskem, na Gorziškem in v Reziji)¹, povsod drugod se nadomešča s srednjim *l*-om: *klun* (za kljun), *kral* *krala* (za kralj kralja) itd. Tudi naše izobraženstvo ravna z njim mačehovsko in le malokdo se potruži, da bi ga izgovarjal pravilno ali vsaj približno pravilno. To je ugotovil tudi Fr. Bezljaj, ki je s poskusi dokazal, da ga niti ena poskusna oseba ni pravilno artikulirala². Dejstva pa, da ga nekatera slovenska narečja še poznajo, zlasti pa, da ga poznajo in govorijo vsi slovanski narodi, so dovolj tehtna, da ga ne smemo izrinuti iz naše knjižne izreke.

Črki *lj* ne izražata povsod topljenca *l*, ampak včasih — kakor nas uči Breznikova slovnica — dva samostojna glasova *l* in *j*. V takšnih primerih je treba izgovarjati prvi glas kot pravi (srednji) *l* s sprednjim zlogom, *j* pa kot pravi prepisnik z naslednjim. Tako moramo izgovarjati:

a) *lj* v edninskem orodniku nekaterih samostalnikov ženskega spola *i*-jev-ske sklanjatve, ki se pojavi zaradi stika *l*-a s končnico *-jo*: drhal (*-halj*), toda z drhal-*jo*, tako tudi: z (*s*) bol-*jo*, globel-*jo*, kal-*jo*, kopel-*jo*, obal-*jo*, piščal-*jo*, pogibel-*jo*, sol-*jo*, vrzel-*jo*, zibel-*jo*, žival-*jo*...

b) *lj*, ki nastane pri stiku *l*-a s končnico *-ji* (*-ja*, *-je*) pri pridevnikih, kakor: kobil-*ji* (*-ja*, *-je*), sokol-*ji*...

c) *lj* v nekaterih besedah pri stiku *l*-a s končnico *-je* (*-ja*, *-ju*...): sožal-*je* (*-ja*, *-ju*...), povel-*je*, sil-*je* (žito). Brez škode izgovarjamo tako tudi druge besede na *-je*: bil-*je*, kol-*je*, ol-*je*, vesel-*je*, zel-*je*...

Ta način izreke bi moral ostati omejen le na gornje primere, v resnici se pa topljeni *l* sedaj splošno tako izgovarja, kadar nastopa med dvema samoglasnikoma: kral-*ja*, kral-*ju*... šivil-*ja*, volkul-*ja*, pol-*jana* itd.

Toda ta izreka ni pravilna. Bistvena razlika med skupino *lj* in med topljencem *l* tiči v artikulaciji. Pri skupini *lj* artikulira jezik najprej navadni *l* in preide nato v lego prepisnika *j*. V začetku artikulacije je torej jezična konica

¹ Prim. Ramovš: Konzonantizem, str. 62/38.

² Fr. Bezljaj: Oris slovenskega knjižnega izgovora (1939), str. 33.

za zgornjimi sekalci, ob koncu za spodnjimi (v *i*-jevski legi). Pri tvorbi topljenca se pa jezična konica že v začetku artikulacije dotika notranje plati spodnjih sekalcev (*i*-jevska lega) in jezik se v tej legi pritisne s svojim sprednjim delom ob trdo nebo. Iz te lege preide, ako ne stoji topljenec na koncu besede, neposredno v artikulacijsko lego naslednjega glasu. Le v primeru, da stoji za topljencem vokal, je slišati pri tem nekaj prehodni glas, ki je podoben zelo kratkemu *i*-ju: *kra-l'a*.

Topljeni *l'* nastopa lahko:

a) med dvema samoglasnikoma: šivilja, poljana...

b) v začetku besede ali za soglasnikom (pred vokali): ljubezen, ljudstvo; kljun, dremljem...

c) pred soglasnikom na koncu zloga: boljši, brisaljka... in

č) na koncu besed: kralj, nagelj...

Pri pravilni izreki se veže v prvih dveh primerih (a in b) topljeni *l'* z naslednjim vokalom: šivi-*l'a*, *l'u*-bezen, *kl'un*-ček..., v drugih dveh (c in č) pa s sprednjim vokalom: bo*l'*-ši, na-ge*l'*. Takšno izreko bi si morali prisvojiti vsi šolani pevci, operni in koncertni, ne le zato, ker so dolžni gojiti ta glas na ljubo materinščini, ampak tudi zato, ker jim bo to znanje prav prišlo pri petju drugojezičnih besedil, tako slovanskih kakor romanskih.

Pri zbornem petju je stvar nekoliko drugačna. Ker je napačna izreka topljenca pri nas že tako ukoreninjena, da bi jo bilo težko iztrebiti, ne kaže siliti zbornega pevca k pravilni artikulaciji. Brez večje škode za akustični vtisk se mu lahko dovoli, da izpremeni topljenec, kjer nastopa kakor v primeru b) pred vokalom, v glasovno skupino *lj'* ali še bolje v *lj* in poje *lju*-bezen ali *liu*-bezen. Seveda morata *j* in *i* imeti značaj prehodnega glasu, torej morata biti močno skrajšana. Kjer nastopa ta glas med samoglasniki, kakor v primeru a), je najbolje, da ga poje tako, kakor je navedeno zgoraj za izjeme, torej *l* k sprednjemu, *j* k naslednjemu vokalu: *kral-ja*. Pred soglasniki in na koncu besed [primer c) in č)] pa naj izgovarja topljenec po možnosti pravilno in mehko, ne da bi bilo slišati po *l-u* posebej artikulirani *j*.

(Dalje prih.)

Koncertna poročila.

Koncerti v Ljubljani. Simfonični koncerti, v letošnji sezoni nenavadno številni in vedno popolnoma razprodani, so se enako čvrsto nadaljevali. Osmi simfonični koncert se je vršil 15. februarja. Izvajane so bile skladbe: Weberja, Puccinija, Lisztov koncert za klavir in orkester s solistom Bojanom Adamičem, Fibicha, G. de Michelija in Čajkovskega. Koncert je vodil z že večkrat priznane rutino in s krepko roko Drago Mario Šijanec. Adamič je odigral krasni Lisztov koncert z lahkoto in fineso. Orkester je bil vobče dober. Občinstvo je bilo pestrega — v celoti nekako ljudskega — koncerta zelo zadovoljno. — 1. marca je bil vokalno-instrumentalni koncert. Izvajalci so bili razni. Orkestralno društvo Glasbene Matice je pod vodstvom Lucijana M. Škrjanca izvajalo Gregorčev Preludij, jako sveže, izvirno in krepko delo, Škerjančevo Čakono na slovensko narodno pesem, povzeto po melodiji stare belokranjske »V ovi črni gori žarki ogenj gori«, ki je današnjemu slovenskemu izražanju že močno odmaknjena, a vendar pristno naša in je skladatelju dobro služila za daljšo, izvrstno kontrapunktično in harmonsko svojstveno obdelavo; za sklep je orkester izvedel Dal Abaccov Cerkveni koncert v a-molu, kjer je namesto orgel bil uporabljen klavir kot spremljevalec godal, ter Vivaldijevo simfonijo v C-duru. Operna pevkica Valerija Heybal je zapela tri samospelve s klavirjem in je s svojim umetniško zanosnim petjem — kakor vselej — navdušila poslušalce. Karlo Rupel je posebno dovršeno in doživeto zaigral tri violinske skladbe. Spremljala ga je Zora

Zarnik. Julij Betetto je odlično zapel tudi tri samospeve; občinstvu pa je najbolj ugajala znana, priljubljena Gerbičeva »Pojdem na prejo«. Heybalovo in Betetta je spremljal Marijan Lipovšek. Samostojne klavirske skladbe je izvedel naš prvi pianist Anton Trost. — 8. marca se je vršil pod vodstvom Draga M. Šijanca simfonični koncert plesnih skladb. Vrstile so se skladbe: J. Straussa, Weberja, Rossinija, Dvořaka, Poinchiellija, R. Straussa, Bernarda in Leharja. Bil je prav prijeten večer in izvrstno izvajane skladbe hvaležno sprejete. — Na desetem simfoničnem koncertu 15. marca so dali Saša Šantlova Suito za godalni orkester ob umetnikovi 60letnici, Tartinijev koncert za violončelo in orkester v d-duru s solistom Čendo Šedlbauerjem, zelo efektno Schubertovo predigro k operi »Rozamunda« in Lisztovo veličastno simfonično pesnitev »Preludiji«. Šantlova suita je posebno posrečena v prvih treh stavkih, dočim je zadnji nekoliko manj enoten. Čelist-solist Šedlbauer je odigral svoj part umerjeno, solidno in Tartinijevi skladbi povsem primerno. Sta pa na tem koncertu najbolj učinkovali zadnji dve, za polni orkester zloženi skladbi. Koncert je odlično vodil Drago M. Šijanec. — Izreden užitek je nudil 17. marca koncert Poltronierijevega godalnega kvarteta. Člani tega komornega združenja: Poltronieri, Carpi, Alessandri in Valisi so dovršeni umetniki in podajajo glasbene umetnine v neprekosljivo vzorni izdelanosti in lepoti. To pot so izvajali izbrane kvartete: Boccherinijevega v Es-duru, Beethovnovoga op. 74, nazvanega harfni kvartet, in Smetane v e-molu »Iz mojega življenja«. Imeli so polno dvorano hvaležnih poslušalcev. — 26. marca je Glasbena Matica priredila večer Saša Šantlovih skladb. Uvodno besedo o jubilarntu je govoril docent Marijan Lipovšek. Nato so razne Šantlove skladbe izvajali: violinist Dermelj in pianist Lipovšek — Koncertino, pianistinja Bizjak Marta pet klavirskih skladb, operna pevkva Mlejnik Marija štiri samospeve, Ljubljanski komorni trio (Dermelj, Šedlbauer, Lipovšek) klavirski trio (I., III. in IV. stavek), violinist Žižmond Ivan in Lipovšek dve skladbi za violo in klavir; šolski zbor Glasbene Matice pod vodstvom ravnateljca Mirka Poliča je kot zadnji točki izvajal dva mladinska zboras s klavirjem: Mala predica in Ribič. Iz pestrega sporeda smo si lahko ustvarili približno sliko umetnikovega skladateljskega dela, ki se je javljalo v najrazličnejših glasbenih oblikah. Iz Šantlovih jasno in spretno oblikovanih skladb veje duh prijazne domačnosti in iskrenosti. Izvajalci so svoje delo izvršili vsi lepo in častno. Vse točke so bile sprejete z živahnim zanimanjem in toplim priznanjem. Močan šolski zbor pa je s svojim očitno velikim napredkom in odličnim petjem naravnost vžgal. Tudi izvajani pevski skladbi sta izredno ugajali. — Glasbena Matica je priredila dve javni produkciji svojih učencev; isto tako Sloga. — Enajsti simfonični koncert je vodil Samo Hubad. Izvajal je Beethovnov predigro »Egmont«, Beethovnov klavirski koncert v G-duru s solistom docentom Marianom Lipovškom, Premrlovi dve pastoralni, Mascagnijeva dva intermezza in Smetane simfonično pesnitev »Vyšehrad«. Spored je nosil povsem resen, enoten značaj. Izvajanje je bilo skrbno pripravljeno. orkester je zvenel čisto in dobro strnjeno. Vsaktera skladba je dobila svoj pravi obraz. Solist pianist Lipovšek je položil v igro vse svoje bogato tehnično znanje in iskren občut. Mladi dirigent Hubad je na tem koncertu ponovno pokazal svoje velike zmožnosti in dosegel popoln uspeh. — 4. aprila je bil v frančiškanski cerkvi cerkven koncert. Izvajali so ga trije solisti: sopranistka Nuša Kristanova, basist Tone Petrovič in frančiškanski organist Kanizij Fricelj. Ta je zaigral štiri samostojne orgelske skladbe: Premrlav Andante festoso iz IV. zv., Maurijeve Scherzo, Regerjev Intermezzo in Guilmanov Slavnostni preludij. Tudi je spremljal petje obeh solistov, ki sta izvajala samospeve izključno naših skladateljev: Tomca Premrla, Mava in Kimovca. Koncert je v celoti prav dobro uspel in bil dobro obiskan. — 5. aprila smo v Ljubljani prvič poslušali prvovrstnega italijanskega violinškega virtuoza G. Ciompija. Izvajal je Vivaldijev koncert v D-duru, Bachov Preludij in fugo v g-molu, Beethovnov »Kreutzerjevo sonato« in še več krajših, a izrazitih bodisi romantičnih, bodisi modernih skladb. Na klavirju ga je spremljal enakovredni umetnik F. Verganti. Obema umetnikoma smo za njun nastop in izreden glasbeni

užitek hvaležni. — 12. aprila je Drago M. Šijanec izvajal z našim simfoničnim orkestrom dvanajsti simfonični koncert, ki je obsegal znamenita simfonična dela: Verdijevo predigro »Sicilijanske večernice«, Čajkovskega peto simfonijov v e-molu in dva Dvořakova Slovanska plesa. Vse te skladbe so bile igrane letos že drugič. Izvedba je bila odlična. St. Premrl.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Matija Tomc: **Križev pot.** Kantata za mešani zbor, ženski zbor, alt-solo, bas-solo, orkester in orgle. 1942. Glasbena Matica v Ljubljani. Ed. št. 226. — To izredno posrečeno veliko glasbeno delo našega skladatelja prof. Matije Tomca je nastalo ob razpisu natečaja ljubljanske Glasbene Matice za vokalno instrumentalno glasbo v l. 1942. Zloženo je na besedilo naše pesnice Vide Tauferjeve, ki ga je zapela ob slikah Fortunat Bergantovega Križevega pota v samostanski in župni cerkvi v Stični. »V skladu s pesnitvijo«, tako beremo v uvodu partiture, »sta bila tudi skladbi oblika in izraz v glavnem že dana: štirinajst druga od druge ločenih postaj brez medsebojne zveze, z uvodom in s sklepom, ki si vsebinsko odgovarjata. Deset točk je poverjenih mešanemu zboru, dve točki ženskemu; po dve imata alt- oziroma bas-solo. Mediger, ki bi vezale posamezne točke, ni, vendar pa so tonovi načini tako izbrani, da si posamezni deli lahko tudi brez odmora sledijo. Orkester, oziroma v tej izdaji orgelska spremljava, vokalni del podpira, včasih rahlo ilustrira, nima pa prvenstvene vloge. Za slog, ki se rahlo nagiba k arhaizmu, pa močno k polifoniji, je bil merodajen deloma čas nastanka slik,¹ deloma vidiki, ki so vodili pesnico pri njenem delu; pa tudi snov sama ni brez vpliva na glasbo; vendar ni glasbeni izraz kopija skladb katere koli starejše glasbene dobe. Seveda ni glasba toliko vezana na sliko, da bi v smislu programske glasbe slikala vsakokratni dogodek, ob katerem se ravno mudi; ponekod je sicer besedni izraz, ki se naslanja na sliko, služil za podlago glasbeni misli, slika sama pa skoraj ne. V delu je neka gotova dramatičnost: kolikor bolj se vse dogajanje, človeško gledano, zgoščuje v katastrofo, toliko bolj se zdi, da sije vzporedno naraščajočim tragičnim momentom vse močnejši žarek upanja na končno vstajenje.« — Že dosedanje mnoge odlične Tomčeve skladbe, zlasti njegova zborovska oratorija »Odrešenik sveta« in »Kruh z nebes«, sta nam dopovedovala, da smemo pričakovati od njega še večjih del. In eno tako je ta »Križev pot«. Veliko, pomembno delo, bodisi po obširni snovi, bodisi po celotni mojstrski izdelavi. Kakor rečeno, se ta njegova skladba in glasba rahlo opira na staroklasične vzore, recimo Bacha, Händla, hkrati pa Tomc poje in gradi po svoje. Dobro in uspešno družijo homofonijo in polifonijo. Vzporedno uporablja eno kot drugo. In četudi se nam je v homofonskih delih zdel včasih nekoliko hladen, manj iskren, moramo reči, da je v »Križevem potu« gorko in občuteno podal tudi tovrstno glasbo. Posebno pa se razživlja v polifoniji, ki mu teče nenavadno gladko, naravno in nepresiljeno. Teme si je zamislil primeroma dolge, markantne, melizmatično razčlenjene ter izdelal z njimi učinkovite fugirane stavke. V teh izpeljavah uporablja marsikako kontrapunktično umetnijo: raznolično nastopajoče oz. odgovarjajoče glasove, obrnjene teme, dvojni kontrapunkt itd. Mnogo krasne, živahne polifonije je zlasti v mešanih zborih: v uvodu, št. I., II., III., VII., VIII., IX., XII., XIV. in sklepu ter v ženskem zboru št. IV. Prelepi so široko oblikovani samospevi: dva basovska, št. V. in X., in altovska, št. VI. in XI., zloženi v deloma bogato figurirani, jasno izklesani in globoko občuteni melodiki. Zborovni samospevi so prepleteni s tematičnimi medigrami.

Veseli nas, da je slovenski skladatelj našo glasbeno literaturo obogatil s tako pomembno umetnino. K odličnemu delu mu najiskreneje čestitamo. Prepričani smo, da bo delo po besedilu in glasbi kar najbolj blažilno vplivalo na srca izvajalcev in poslušalcev.

¹ Slovenski baročni slikar Fortunat Bergant iz Mekinje (1728—1769), academicus capitolinus v Rimu, je naslikal ta najlepši naš križev pot l. 1766.

Isto tako se bodo mogli uspešno in učinkovito izvajati iz te velike kantate tudi posamezni zborovski deli in še prav posebno samospevi. Cena partituri, ki obsega 108 strani, je 60 lir. St. Premrl.

Fr. Kimovec: **Tri pesmi Marijinemu Sreu** za mešani zbor. — Na dvoje klenih besedil M. Elizabete je dr. Kimovec uglasbil tri izvrstne skladbe, ki dihaajo vseskozi domačega duha, in so uporabne za mešani zbor pa tudi za ljudsko petje. Drugo besedilo je zloženo dvakrat. Te tri pesmi, tiskane na enem listu in že vdrugeč, stanejo v knjigarni 2.50 lire, pri skladatelju 1.80 lire. St. P.

Franc Premrl: **Štiri velikonočne pesmi** za mešani zbor. Vse štiri skladbe imajo dobro obliko, krepak izraz in niso preveč težke. Priporočamo jih. St. P.

L. Mav: **Ave, Pomočnica, Tvojemu Sreu, preljubljena Mati**, dva triglasna ženska zbora.

L. Mav: **Tri velikonočne** za mešani zbor z orglami.

L. Mav: **Raduj se, Kraljica nebeška**, za mešani zbor in orgle.

L. Mav: **Ave Maria** ad cantum organo comitante. — Vse te ravnokar izišle Mavove cerkvene skladbe so tvorbe boljše vrste, izbrana glasba. Med tremi velikonočnimi bo učinkovala vsaktera po svoje; prva in zadnja po gladko strnjeni melodiki, druga po daljši in bolj pestri pevski izpeljavi in napeti orgelski opori. »Raduj se, Kraljica nebeška« ima nekako orkestralno mišljen uvod, na kar sledi čvrsto in učinkovito se razvijajoč zbor, deloma z uporabo imitacij. »Ave Maria« je krasen, umeten samospev za višji glas z orglami; v glasu tematično razpreden, v orglah gladko in večinoma samostojno spremljan v izbranem, enotno tekočem stavku. Vse te skladbe toplo priporočamo. St. P.

P. Tommasso da Castel S. Pietro: **Missa 'pascalis'** a 2 voci pari con accompagnamento d'organo o d'Harmonium. Proprietà esclusiva dell'autore. Con approvazione del Vicariato di Roma. Stamperia musicale Venturi, Bologna 1942-XX. — V splošnem solidna, dasi preprosta in lahko izvedljiva latinska dvoglasna maša. Glasova nastopata včasih vsak zase eden za drugim, včasih enoglasno skupaj ali pa v kratkih imitacijah. Izogibljeta se prevelike večine kakor tudi nižine. Slog je diatoničen, zelo cerkven. Glede tonalitete prevladuje D-dur; tudi motivično je skladba zelo enotna. Glede pisave pripominjam, da so loki pri posameznih besedilnih skupinah nepotrebni in celo motijo; potrebni pa bi bili tam, kjer poje glas daljšo frazo na istem zlogu. Tudi v orgelskem stavku bi bili vsekakor umestni. — Cena partituri 12 lir, glasovi po 2 liri. Naroča se pri avtorju: Convento dei Cappuccini Lugo (Ravenna). St. P.

L'organista liturgico. Rivista mensile di musica per organo ed armonio. Edizioni musicali Carrara, Bergamo. L. 1940, 1941, 1942. — List za cerkveno orgelsko glasbo, ki ga urejuje Luigi Picchi in izdaja založništvo Vittorio Carrara v Bergamo, izhaja letos že 12. leto. Ker že dalj časa nisem o njem poročal, hočem danes zamujeno popraviti in posvetiti nekaj besed letniku 1940, 1941 in 1942. Letnik 1940 je imel 7 zvezkov s 46 skladbami, l. 1941 zopet 7 zvezkov z 59 skladbami, l. 1942 pa 9 zvezkov z 42 skladbami. Skladbe so prispevali najrazličnejši današnji italijanski in nekateri drugi skladatelji; mnogo skladb je pa tudi od raznih starejših klasikov. Živeči so-trudniki lista so bili v zadnjih treh izmed Italijanov: urednik Luigi Picchi, ki je prispeval 16 skladb, l. 1940. serijo preludijev na motive koralnih maš, l. 1941. serijo orgelskih iger na motive ljudskih cerkvenih pesmi in l. 1942. pet cerkvenih koračnic na koralne motive (velikonočni Aleluja, Veni Creator Spiritus, Lauda Sion, Salve Regina in introit III. božične maše), Pia Scaglioni Cazzani z dvema skladbama, Paolo Mauri s šestimi, Franco Vittadini z dvema, Emanuele Mandelli s petnajstimi (s petimi samostojnimi in z zbirko »Dulce melos«, obstoječo iz desetih evharističnih cvetk za blagoslov z Najsvetejšim), Giovanni Pagella z dvema, Lino Imperiali s tremi, Guido Farina z dvema, Nestore Baronchelli s petimi, G. Dr. Faccini s štirimi, Giuseppe Rosetta s štirimi, Pietro Socal s petimi, Giuseppe Zellioli s štirimi, Enea Ferrante s petimi, Alberto Soresina z dvema, Guglielmo Catei s štirimi, Pierfranco Fontana z dvema, Francesco G. Bruno

z dvema, Lorenzo Sguazzotti z dvema; enako tudi l. 1936. umrli Zeferino Longhetti. S po eno skladbo so prispevali: Carlo Mariani, l. 1938. umrli Mario Tarenghi, Antonio de Fidio, Luigi Berrini, Cesare Chiesa, Antonio Garbelotti, Ugo Barbiglia, Amilcare Bosi, G. B. Campodonico, Federico Caudana, Pietro Dentella, Franco Fiorentini, Ettore Fornasa, Anofrio Altavilla, Pietro Branchina, Franco Montani in Michele Mondo. Madžarski skladatelj Cornelij Hollosy je prispeval v omenjenih letnikih osem skladb, med njimi »Concerto battesimale«, obstoječ iz treh stavkov; Imre Szendrei eno skladbo in končno naš Anton Jobst eno, in sicer Marcia-finale v aprilski številki l. 1942. Naštetih skladatelji so večinoma organisti in drugi glasbeniki, nekateri konservatorijski profesorji. V »L'organista liturgico« naletim v skoraj vsaki številki tudi na klasike in njih dela v reviziji urednika Picchija. V letnikih 1940, 1941 in 1942 so z raznimi orgelskimi skladbami zastopani sledeči klasični mojstri: Händel, Isaak, Kittel, Phillips, Albrechtsberger, Neumark, Gebhardi, Veracini, Breidenstein, Gemini ani, Niedermayer, Marcello, Merkel, Gastorino, Batista, J. S. Bach, Thomas, Volckmar, Carissimi, Klause, Cesar Franck, Hesse, Corelli, Rembt, Loeillet, Havelois in Gerber.

Priobčene skladbe so zložene večinoma v prikupnem, ne težkem slogu. Naletimo na resne in živahne, na bolj gosposke in bolj domače, na daljše in krajše, na bolj harmonsko zamišljene in na kontrapunktične. Večina jih je primernih za bogoslužje, nekatere — redke — pa le za izvenliturgično rabo. Skoraj vsaka skladba ima priloženo kratko analizo in pripombe za izvajanje. Tu in tam so med skladbami natreseni vzpodbudni stavki, ki hočejo organiste opozarjati na njih važno in vzvišeno službo in jim kličejo v spomin Motu proprio Pija X. in Apostolsko konstitucijo Pija XI. ter jih dvigajo tudi estetično in umetniško. Cena listu je za Italijo 30 lir letno. List pripravljamo.

St. P.

Razne vesti.

Prevzvišeni gospod dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski, je obhajal 9. marca šestdesetletnico rojstva. Slovesna proslava njegovega jubileja se je praznovala po naših cerkvah v nedeljo, 14. marca, hkrati s proslavo četrte obletnice kronanja sedanjega sv. očeta papeža Pija XII. Ob tej priliki se je vršilo tudi več akademij. Gorečemu in budnemu nadpastirju, pokrovitelju Cecilijanskega društva, ljubitelju lepe cerkvene glasbe in zlasti vnetemu širitelju ljudskega petja želimo, da ga Vsemogočni še v bodoče podpira in obilno blagoslovi vse njegovo delo. Ad multos annos!

Skladatelj in slikar profesor Saša Šantel je obhajal v marcu 60 letnico rojstva in 30 letnico umetniškega ustvarjanja na glasbenem in slikarskem polju. Rojen v Goriziji 15. marca 1883 se je v družini navzel glasbenega in slikarskega duha. Študiral je slikarstvo na Dunaju in v Monakovem ter se privatno izpopolnjeval v glasbi. Kot profesor je služboval na raznih gimnazijah: na Dunaju v Capo d'Istria, Pisino, na Sussaku in od l. 1920. na Sred. tehn. šoli v Ljubljani. Skladal je že kot gimnazijec in potem ves čas do danes. Njegovih, najraznovrstnejših skladb je precejšnje število: samospevi, zbori, klavirska, komorna, orkestralna dela. Pisal je za svet in za cerkev. Med njegovimi cerkvenimi skladbami omenjamo predvsem Staroslovensko mašo za zbor in orkester. Slovensko mašo, zloženo za dijake, smo priobčili v našem listu lani. Kot slikar se je Šantel uveljavil kot grafik, knjižni ilustrator in kot krajinar. Znani so tudi njegovi portreti slovenskih glasbenikov in njegova velika slika v mali filharmonični dvorani, predstavljajoča slovenske skladatelje. V našem simfoničnem orkestru in v orkestru Glasbene Matice sodeluje kot violist. V društvu slovenskih likovnih umetnikov je predsednik. Ob njegovi 60 letnici je bila v Jakopičevem paviljonu razstava njegovih slikarskih del; simfonični orkester in Glasbena Matica sta izvajala nekaj njegovih glasbenih del. Prof. Šantlu k jubileju najiskreneje čestitamo.

Msgr. Vojteh Hybášek, profesor škofijske gimnazije v pokoju, je obhajal 27. marca sedemdesetletnico rojstva. Jubilant je najprej na več naših krajih prav uspešno pastiroval, potem pa nad 30 let vestno in požrtvovalno poučeval petje in glasbo v Zavodu sv. Stanislava. Pomagal pa je in pomaga še vedno tudi pri drugih kulturnih ustanovah. Ob jubileju mu najiskrenejše čestitamo.

Ravnatelj II. moške mešanske šole v Ljubljani Rudolf Wagner je sredi marca doživel svoj 50letni jubilej. Odličnemu strokovnemu in kulturnemu delavcu ter vnetemu pevcu, ki sodeluje pri »Ljubljani« že nad 25 let, kličemo ob njegovem slavnostnem dnevu prav iskreni: Bog živi!

Umril je 15. marca v Stožicah pri Ljubljani profesor glasbe v pokoju Anton Dekleva. Rojen v Vipacco l. 1866. je dobil prvi glasbeni pouk od tamkajšnjega beneficiata in organista Luke Hitija. Z desetimi leti je že orglal. V Ljubljani se je v šoli Filharmonične družbe, ki jo je vodil Nedved, učil klavirja, gosli in flavte; na učiteljski pa še petja in orgljanja pri Nedvedu ter gosli pri Gerstnerju. Zadnja dva letnika je obiskoval v Capo d'Istria in l. 1887 maturiral. Nato je tam služboval kot suplent in od l. 1891. dalje, ko je napravil državni izpit za pouk glasbe, kot definitiven. L. 1897. je bil premeščen v Ljubljano in je tu deloval na učiteljski do upokojitve. Poučeval je glasbo tudi v Lichtenurnovem zavodu 7 let, na višji dekliski šoli pa 12 let. Pri Srcu Jezusovem je orglal 8 let in nekaj let vodil pevsko društvo »Ljubljana«. Razen tega je igral pri najrazličnejših orkestralnih prireditvah in na cerkvenih korih. Pokoj je užival v lastni hišici v Stožicah. Pokojni je tudi nekoliko komponiral. V Radoslav Silvestrovih »Kupletih in pesmih« sta priobčeni njegovi skladbi »Župan« in Pevske točke k igri »Natakar«, prva za glas in klavir, druga deloma tudi za dvo- do troglasni zbor. Marsikaj, med drugim mazurka za klavir, je ostalo v rokopisu. Dragemu pokojnemu rojaku in bratrancu želi urednik večni pokoj.

Profesor Matija Tome je zložil veliko latinsko mašo v čast Brezmadežnemu Srcu Marijinemu za mešani zbor in orgle. Maša izide v tisku.

Dr. France Kimovec je zložil novo latinsko mašo »Missa Purissimi Cordis B. M. V.« za dva in več enakih glasov z orglami. Maša izide v tisku.

Cerkvenemu ljudskemu petju bo zelo dobro služila knjižica »Sveta maša in pesmi« iz dr. Gregor Pečjakovega molitvenika »Večno življenje«. Prinaša navod za skupno molitev, nekaj mašnih molitev, pretežno pa pesmi. Teh je 248. Knjižica stane 4.50 L.

Izšle so Slavko Mihelčičeve Mladinske skladbe za klavir in Mirko Bricova Sheheredzada, fantastični valček za klavir in dvoje gosli.

Umril je decembra 1942 v Šenčurju pri Kranju tajnik ondotne posojilnice in organist v pokoju Karel Bricelj. V Šenčurju je orglal in vodil cerkveno petje od l. 1899. do 1927. Nekoliko je tudi skladal. Naj počiva v miru!

P. Julijan Jakeševič, frančiškan iz Sarajeva, je 20. februarja diplomiral na pedagoškem oddelku naše Glasbene akademije iz solo petja in drugih predmetov. V Ljubljani je študiral štiri leta. K dobljeni diplomu mu prav iskreno čestitamo.

NASE PRILOGE

Današnja glasbena priloga v obsegu štirih strani prinaša dve Jože Klemenčičevi pesmi za mešani zbor z orglami: »V prahu verno tu klečimo« in »V Nazaretu roža raste« ter dva p. Ambrož Remčeva speva k litanijam Sreca Jezusovega. Posamezni izvodi se dobe pri naši upravi po 1 liro.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 25 lir, za dijake 15 lir. Uredništvo: Zarnikova ulica 12. Uprava: Semeniška ulica 2. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. Številka ček. računa 10.749. Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).